

Scenariusze do książki „Mrówki”

Opis / tematyka:

Książka porusza temat utraty pracy przez jednego z rodziców i wpływu tego zdarzenia na całą rodzinę. Bohaterką jest Gaja, która obserwuje otoczenie, zapisuje swoje notatki w tajnym notesie, i stara się zrozumieć zachowania rodziców. Jednocześnie w domu pojawia się „inwazja mrówek” — metaforycznie i dosłownie — która staje się sygnałem, że coś się zmienia w domu.

Tematy kluczowe: zmiana, kryzys (utrata pracy), rola dziecka w rodzinie, obserwacja i interpretacja świata przez dziecko, potrzeba komunikacji i działania.

Można rozważyć trzy warianty zajęć:

- Warsztat główny – pełny (60–90 min)
- Warsztat skrócony / tematyczny (40–50 min)
- Mini-sesja refleksyjna (25–35 min)

Poniżej szczegółowy scenariusz główny + warianty.

Scenariusz główny: „Inwazja mrówek i domowe sygnały” (60–80 min)

Cele ogólne

1. Uświadomienie dzieciom, że zmiany w rodzinie (np. utrata pracy) mogą powodować napięcia i lęki, i że emocje to naturalna część takich sytuacji.
2. Rozwijanie umiejętności obserwacji (detektywistycznego myślenia) oraz wyrażania przemyśleń i odczuć.
3. Stworzenie przestrzeni do rozmowy o tym, co można zrobić, gdy coś trudnego się dzieje — działanie, komunikacja, planowanie.
4. Wzmocnienie poczucia, że dziecko ma prawo być częścią rozmowy; zachęcenie do wyrażania pytań i obaw w bezpieczny sposób.

Materiały

- Książka „Mrówki”
- Kartki, kolorowe kredki, markery, cienkopisy
- Notesy / dzienniczki (małe zeszyty)
- Karteczki samoprzylepne (Post-it)
- Wycięte sylwetki mrówek (papier)
- Duży plakat / arkusz papieru do mapy „sygnałów”

- Kolorowy papier, nożyczki, klej
- Opcjonalnie: znaczniki (np. kolorowe kółka, naklejki)

Podział grup / organizacja

- Cały krąg (wszystkie dzieci) na wprowadzenie i czytanie
- Praca w parach lub indywidualnie przy notatnikach
- Praca w małych grupkach (3–4 osoby) przy działaniach plastycznych i mapie sygnałów

Przebieg (szacunkowy czas)

- 1. Wprowadzenie i rozmowa początkowa (5–7 min)**
 - Powitanie, krótka rozmowa: „Czy kiedykolwiek coś ważnego w Twoim domu się zmieniło? Jak to było?”
 - Wprowadzenie pojęcia „sygnałów” — w domu, w rodzinie, które mogą mówić, że coś się zmienia (np. cisza, zamknięte drzwi, przestanie rozmawiać).
- 2. Głośne czytanie wybranych fragmentów (15 min)**
 - Wybierz fragmenty, które pokazują: pojawienie się mrówek; zmiany w zachowaniu taty, w zachowaniu mamy; obserwacje Gai.
 - Zatrzymuj się, zadawaj pytania: „Dlaczego Gaja zwróciła uwagę na mrówki?”; „Co mogło się dzieć w głowie taty?”
- 3. Ćwiczenie detektywistyczne: „Moje obserwacje” (10 min)**
 - Daj dzieciom małe notesy / kartki. Poproś, by przez kilka minut zapisały trzy „sygnały” w domu — czyli rzeczy, które zauważyły, że się zmieniają (np. ciszej w domu, mniej rozmów, zamknięte drzwi).
 - W parach: wymiana swoich obserwacji i krótkie rozmowy — co to może oznaczać?
- 4. Tworzenie „mapy sygnałów” (10–12 min)**
 - Na dużym plakacie narysuj schemat domu (np. kuchnia, salon, biuro, pokój dziecka).
 - Dzieci przyklejają swoje karteczki-obszawacje (Post-it) w miejscach, gdzie je „zobaczyły” (np. kuchnia = cisza, salon = drzwi zamknięte).
 - Omówcie wspólnie — jakie miejsca domu najczęściej się zmieniają, jakie sygnały są trudne do zauważenia.
- 5. Działanie kreatywne: „Mrówka pomysłu / plan działania” (15 min)**
 - Każde dziecko / grupa dostaje papierową sylwetkę mrówki.
 - Zadanie: napisz / narysuj, co mogłaby zrobić ta „mrówka pomysłu”, by pomóc w domu — np. porozmawiać, zaproponować pomoc, pokazać, że jesteś tu dla kogoś.
 - Można ozdobić mrówki, dorysować baloniki z pomysłami.

6. Prezentacje pomysłów i dialog końcowy (8 min)

- Każdy uczestnik / grupa pokazuje swoją mrówkę pomysłu i krótko opowiada — co by zrobił / zrobiła.
- W kręgu: „Co czuję, że mogę zrobić, gdy zobaczę sygnały w moim domu?”
- Zakończ spokojnym ćwiczeniem (np. 3 głębokie oddechy lub krótka wizualizacja „dom jak bezpieczna przestrzeń”).

Uwagi / adaptacje

- Zadbaj, by nikt nie czuł się zmuszony do opowiadania czegoś, co jest zbyt bolesne — alternatywą może być rysunek lub zapis w notesie.
- Prowadzący powinien być gotowy na emocje — oferować wsparcie, słuchać i reagować delikatnie.
- Można wpleść elementy humorystyczne, metafory mrówek jako małych pomysłów, które „rosną”, jeśli się je zaniedbuje.

Wariant skrócony: „Sygnały zmiany” (40–50 min)

Cele

- Zauważanie zmian i sygnałów w otoczeniu domowym
- Formułowanie pomysłów, co można zrobić w trudnej sytuacji

Przebieg

1. Powitanie + krótka rozmowa (5 min)
 2. Czytanie fragmentów (10 min)
 3. Ćwiczenie „Obserwator domu” (10 min) — zapisy i rozmowa w parach
 4. Mapa sygnałów + przyklejanie obserwacji (10 min)
 5. Mrówka pomysłu + krótkie prezentacje (8–10 min)
 6. Zakończenie: co mogę zrobić (5 min)
-

Mini-sesja refleksyjna: „Razem zauważyć” (25–35 min)

Cele

- Szybkie dostrzeżenie, że w domu mogą pojawić się zmiany
- Wspólne dzielenie się pomysłami działania

Przebieg

1. Krótka rozmowa: „Czy dom może dawać sygnały, że coś się dzieje?” (5 min)

2. Czytanie bardzo krótkiego fragmentu (np. opis mrówek lub zachowania taty) (5 min)
 3. Na karteczkach — zapisz trzy „sygnały”, które byś zauważył / zauważyła w domu (5 min)
 4. Wspólne przyklejanie karteczek na plakacie domu (5–7 min)
 5. Wspólna burza pomysłów: co możemy zrobić, gdy zobaczymy sygnały (5–8 min)
-

Pomysły plastyczne i materiały pomocnicze

Oto propozycje narzędzi plastycznych, które wspierają powyższe scenariusze:

1. **Sylwetki mrówek** — papierowe mrówki, które dzieci ozdabiają i używają jako „jednostki pomysłów / działań”.
 2. **Notes detektywa / dzienniczek obserwacji** — mały zeszyt, do którego dzieci notują zmiany / sygnały w domu.
 3. **Mapa domu z pomieszczeniami** — duży arkusz/plakat przedstawiający plan domu (kuchnia, salon, pokój, gabinet), by przyklejać obserwacje.
 4. **Karteczki sygnałów (Post-it)** — do zapisywania obserwacji i przyklejania na mapie.
 5. **Baloniki pomysłów** — dzieci mogą dorysować „baloniki” do mrówek, w których wpisują pomysły, co można zrobić.
 6. **Dom bezpieczny** — kolorowanka lub kontur domu, w którym można wrysować symbole bezpieczeństwa (serce, rozmowę, światło, okno).
 7. **Plansza „co mogę zrobić”** — duża plansza z kilkoma pustymi polami, gdzie dzieci wpisują pomysły działania (rozmowa, pomoc, pytanie, wspólne działanie).
-